

**\*ІНТЕРНАТИ ДЛЯ ІНВАЛІДІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ  
В УРСР У 1944 – 1946 рр.**

*Тези опубліковані в збірнику «Матеріали III Волинської історико-краєзнавчої конференції. Житомир, 2010. – С.122 – 124».*

У післявоєнний період в УРСР гостро стояла проблема соціального забезпечення інвалідів Вітчизняної війни. Серед заходів, спрямованих на підтримку покалічених фронтовиків, радянський уряд визначив організацію спеціальних установ для їх утримання, навчання і перенавчання – інтернати для інвалідів Вітчизняної війни. До 1.11.1944 р. в УРСР було відновлено діяльність 127 закладів для інвалідів з кількістю мешканців 7164 чол. Виникла необхідність створення окремо закладів саме для інвалідів Вітчизняної війни для більш ретельної опіки і підтримки цього контингенту інвалідів. Згідно з постановою РНК УРСР №844 від 21.07.1944 р. про організації інтернатів для інвалідів Вітчизняної війни на 1945р. було заплановано відкрити 22 інтернати по УРСР на 1080 ліжок.

На 1.01.1945 р. в усіх інтернатах в УРСР перебував 641 інвалід. Протягом 1945 р. до інтернатів було прийнято 1227 осіб. Багато інвалідів поверталися до своїх родин, тому на 1.01.1946 р. в інтернатах залишалось 612 інвалідів. З них: 513 були інвалідами Вітчизняної війни і 99 – були інвалідами праці.

З метою поліпшення функціонування інтернатів РНК УРСР та ЦК КП(б)У в своїй постанові від 6.09.1944 р. зобов'язували місцеві партійні і радянські органи організувати шефство підприємств, колгоспів, організацій над цими закладами. Однак і в 1945 р., як зазначав нарком соціального забезпечення УРСР В.Муратов, це рішення не виконувалось.

Досвід роботи таких установ протягом 1944 р. в Україні показав їх неефективність. У Київській області протягом I півріччя 1944 р. відновили свою діяльність 11 будинків інвалідів, в яких перебувало 512 інвалідів. З них 30 чоловік мали статус інваліда Вітчизняної війни.

Восени 1944 р. працівник Наркомату соціального забезпечення УРСР Гординська провела перевірку інтернатів для інвалідів Вітчизняної війни і одного будинку інвалідів в Києві. Виявилось, що всі ці заклади до зими не готові, відсутня частина м'якого інвентаря, майстерні для навчання і перенавчання інвалідів не функціонують. Було встановлено крадіжки продуктів. Мешканці соціальних закладів спали на голих дошках, не милися, через що з'явилися воші, у приміщеннях виявили клопів. Інваліди не отримували хліба протягом 5-6 днів, приміщення не опалювались, а шибки у вікнах були розбиті. Деякі з інвалідів змушені були займатися старцюванням в Києві.

Не кращою була ситуація і в Одеському будинку інвалідів Вітчизняної війни №7, де утримувалися 46 фронтовиків. Приміщення будинку було брудним, панувала антисанітарія, білизна не змінювалася місяцями,

дезинфекція не проводилась, санпропускник був відсутній. Все це призвело до завошивлення інвалідів. Харчування не було організованим, продукти купувалися на ринку. Тільки після того, як питання будинку інвалідів розглянули на засіданні бюро обкому партії 25 грудня 1944 р., ситуація різко змінилася. Фронтовики нарешті отримали дві зміни білизни, верхній одяг, взуття, по два комплекти постільних речей. Приміщення побілили, заклипили вікна, провели санобробку. Відтоді інваліди регулярно милися в лазні не менше одного разу в п'ять днів. Обком партії простежив за тим, щоб було організоване триразове харчування і безперебійне постачання водою. В будинок інвалідів завезли паливо для грубок, а до палат провели електроосвітлення. Окрім цього будинок був забезпечений відповідною кількістю обслуговуючого персоналу. Фронтовики отримали можливість слухати радіо, перед ними виступали кваліфіковані лектори, три рази на місяць показували кінофільми.

Поряд з цим було немало обставин, які зумовлювали необхідність згорнути мережу інтернатів для інвалідів Вітчизняної війни. Більшість мешканців інтернатів були вихідцями з інших республік СРСР. Інваліди-фронтовики з України намагалися при першій же нагоді повернутися до своєї родини. В інтернатах залишалися інваліди з непростю долею і характером. Деякі з них не гребували крадіжками майна, займалися пиятикою.

При інтернатах так і не вдалося створити майстерні для навчання і перенавчання інвалідів. Неefективність інтернатів для фронтників-інвалідів зумовила необхідність їх реорганізації. Нарком соціального забезпечення УРСР В.Муратов у травні 1945 р. повідомляв заступника голови РНК УРСР Караваєва, що існування 22 інтернатів для інвалідів Вітчизняної війни є нерентабельним, оскільки вони не заповнюються контингентом і пропонував частину з них реорганізувати в будинки відпочинку.

22.05.1945 р. РНК СРСР ухвалила постанову №768 про організацію будинків відпочинку для інвалідів Вітчизняної війни. Наркомат соціального забезпечення УРСР ухвалює наказ №19 від 24.05.1945 р. «Про організацію робітничого відпочинку інвалідів Вітчизняної війни». Наказ зобов'язував голову Укрінстрахкассоюзу Марчука до 15.06.1945 р. відкрити будинки відпочинку: Климентьєвський, Боярський, Вінницький і Осипенківський. Крім цього, наркомат ухвалює наказ №20 від 26.05.1945 р. «Про організацію будинків відпочинку для інвалідів Вітчизняної війни», яким розпочинається процес реорганізації інтернатів для інвалідів-фронтників. Завідувачам Харківського, Полтавського, Львівського обласних відділів соціального забезпечення та завідувачу Київського міського відділу наказувалось реорганізувати такі інтернати в будинки відпочинку до 1.07.1945 р.: Померківський у Харківській області, Миргородський у Полтавській області, Глинський у Львівській області, Святошинський у Києві.

Інвалідів з інтернатів до 15 червня планувалося вивезти до інших областей, згідно з путівками облсоцзабезів. Рекомендувалося провести ремонт за рахунок коштів асигнованих на ці інтернати. Утримання новостворених будинків відпочинку покладалося на місцевий бюджет відповідного виконавчого комітету обласної ради депутатів трудящих.

Таким чином, установи соціального забезпечення інвалідів Вітчизняної війни (будинки, інтернати) в перші післявоєнні роки не виконали свого основного призначення через недостатню увагу держави і відсутність позитивного досвіду управління такими закладами.